

№ 36.

Warszawa, d. 6 września 1924 r.

№ 36.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

POSIEDZENIE RADY P. Z. P. M.

W poniedziałek dnia 22 września o godz. 18 m. 30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Chmielna 2 m. 5) odbędzie się posiedzenie członków Rady P. Z. P. M. z następującym porządkiem obrad:

1. Zatwierdzenie protokołu z dn. 28 lipca r. b.
2. Sprawozdanie Dyrekcji z działalności Związku w lipcu i sierpniu.
3. Stan finansowy na 1 września r. b.
4. Sprawozdanie p. dyr. M. Chorzewskiego z wycieczki do Rumunii i Turcji.
5. Sprawozdanie p. inż. K. Pichelskiego z delegacji na Targi Lwowskie.
6. Stan rozmaitych gałęzi przemysłu metalowego w sierpniu i w pierwszej połowie września r. b.— (podług programu ubocznie załączonego).
7. Sprawy robotnicze:
  - a) czas trwania pracy,
  - b) płace.
8. Sprawy podlegające rozpatrzeniu na posiedzeniu wrześniowym Rady Centralnego Związku P. P. G. H. i F.
9. Przyjęcie nowych członków.
10. Sprawy bieżące.
11. Wnioski członków.

Członkowie Rady, którzy by nie mogli być na posiedzeniu, proszeni są o zakomunikowanie pisemne swych poglądów co do p. 6 i 7-go przed d. 20/IX r. b.

WYSTAWA IMPERJUM BRYTAŃSKIEGO W WEMBLEY.

(Dokończenie).

Maszyny rolnicze.

Maszyny rolnicze z angielskich fabryk świecą nieobecnością całkowitą, natomiast w pawilonach Kana-

*) Patrz № 34 i 35 „P. M.“

dy i Australji są eksponaty tej kategorii miejscowego wyrobu.

Komunikacje.

Drogi żelazne zajmują duży oddział, — wśród eksponatów widzimy lokomotywę Stephensona używaną w roku 1825 na pierwszej drodze żelaznej między Stockton i Darlington obok wielkiej lokomotywy „Flying Scotsman” Wielkiej Północnej Kolei o trzech cylindrach typu „Pacific”; lokomotywę czterocylindrową typu 4—6—0 Wielkiej Zachodniej Kolei; bardzo ciekawą lokomotywę poruszaną przez turbinę parową ze skraplaczem syst. Reid-Macleod, zbudowaną przez North British Locomotive Co., Ltd., oraz kilka innych. Dwie lokomotywy elektryczne, tuzin wagonów osobowych różnych typów, mnóstwo części oraz modeli, tablic i wykresów, odnoszących się do ruchu i eksploatacji kolei.

Z komunikacji wodnych — widzimy wiele modeli statków, portów i t. p. Ciekawa jest wystawa Zarządu Portu w Londynie.

Aparaty lotnicze na wystawie nieobecne — z wyjątkiem kilku modeli płatowców (Vickers'a), oraz nielicznych eksponatów części płatowców i silników lotniczych.

Samojazdy.

Okazy samojazdów, cycle-car'ów, motocykli i rowerów zgromadzono w jednym oddziale, zajmującym 4 600 m². Pomimo to, że zgórą 200 wystawców umieściło tam swe eksponaty, oddział ten nie odznacza się wielkiem ożywieniem. Widać z tego, że fabrykanci samojazdów uważają doroczną wystawę w Olympji za jedyne miejsce dla demonstrowania ulepszeń, nowych modeli i t. p. wykonanych w ciągu roku.

Poza wzmiankowanym oddziałem w pawilonie inżynierji wystawiono mechanizm G. Constantinescu, zastępujący skrzynkę biegów w samojazdzie; działanie mechanizmu ilustruje szereg modeli, oraz gotowe podwozie z jednocyylindrowym silnikiem.

Uzbrojenie.

Najpokazniejszym eksponatem tej grupy jest 16" armata morska Vickers'a. Armata ma lufę długości około 20 m. i waży 110 t., oprócz tego Vickers wystawił swe karabiny maszynowe lekkie, armatę połową i przeciwlotniczą 8", haubicę połową oraz amunicję do nich. Armstrong & Whitworth wystawili haubicę połową 4,5" oraz kilka mniejszych armat wraz z amunicją. Prócz tego są okazy płyt pancernych, amunicji i t. p.

Metale.

Eksponaty z zakresu metali innych niż żelazo, zgrupowano w jednym dziale, co ułatwia bardzo oglądanie bardzo ciekawych przedmiotów, wykonanych z mosiądzu, brązu, miedzi, niklu, srebra, kobaltu i t. p. Wystawa obejmuje zgórą 80 fabryk i hut, zjednoczonych w związku Nonferrous Metal Trades Association.

Wspomnieć należy również o eksponatach ze stali „nieplamiącej się” (stainless steel), — wielka ilość noży i innych narzędzi oraz naczyń wystawionych przez Edgar Allen & Co, Thos Firth & Sons, Hadfields Ltd. i in. wskazuje, że metal ten znajduje coraz szersze zastosowanie.

Elektrotechnika.

Dział elektryczny zajmuje prawie połowę pałacu inżynierji i zawiera mnóstwo ciekawych eksponatów, które powinien opisać specjalista. Nie będąc nim, zaznaczę tylko, że laika uderza wielkość wystawionych transformatorów, przerywaczy i t. p. przyrządów, wywołana wciąż wzrastającymi ilościami energii elektrycznej, przesyłanej z wielkich centrali spóczesnych, i o wciąż wzrastającym napięciu prądu.

Do ciekawszych eksponatów należy transformator dla zmiany 1000 kw. prądu trójfazowego o 3300 v. i 50 okresach na prąd stały o 100 000 v. dla stacji telegrafu bez drutu. Kolos ten wykonała English Electric Co. Ltd.

Z pośród wielkiej ilości wystawionych przedmiotów, wymienię jeszcze 420 k. m. elektryczną maszynę wyciągową dla kopalni, wyrobu Vickers Ltd.

W dziale elektrycznym zwraca uwagę olbrzymia ilość eksponatów, dotyczących telegrafji bez drutu, co wskazuje na ogromny wzrost ilości stacji telegrafu bez drutu wśród publiki, tak, że wyrób przyrządów do tego celu stał się bardzo poważnym przemysłem, u nas niestety zupełnie prawie nieznanym.

Z pośród pozostałych gałęzi inżynierji piękne eksponaty są w dziedzinie metalurgji i hutnictwa; poza wielokrotnie wzmiankowanymi już firmami: Vickers, Armstrong & Whitworth oraz W. Beardmore, Stewart i Lloyds Ltd., — wystawili rury stalowe i żelazne, belki żelazne i t. p.; John Brown & Co Ltd., — obręcze, osie, bębny do turbin parowych i t. p.; Kirkstall Forge Ltd., — części kute, wały walcowane i części kute samojazdów; Hadfields Ltd. — szyny i akcesoria tramwajowe i in.; Dorman, Long & Co — materiały ogniotrwałe, koks, surówkę wszelkich rodzajów, szyny, drut, belki i t. p. i inni. South Durham Steel & Iron Co wystawił blachy i płyty żelazne i stalowe, ramy dla lokomotyw, oraz ciekawy model pieca elektrycznego dla 500 t. syst. Talbot'a.

Maszyny drzewne wystawili: C. D. Monninger, Wylie, Matthew & Co i inni, ostatnia firma wystawiła komplet ciekawych maszyn do wyrobu pudełek z drzewa.

Wreszcie wspomnieć należy o przyrządach mierzniczych i naukowych; z tej dziedziny sporo jest do obejrzenia na wystawie, zwłaszcza ciekawie przedstawiają się eksponaty National Physical Laboratory z zakresu pomiarów temperatury, badania promieniami „X”, maszyny dla dokładnego mierzenia długości i równoległości płaszczyzn, okazy mikrografji i makrografji metali i in., oraz wystawiony przez A. Hilger Ltd. „komparator” do sprawdzania gwintów.

OSTATNI WSKAŹNIK DROŻYŹNIANY.

Koszt utrzymania w Warszawie w sierpniu w stosunku do czerwca r. b. wzrósł o 6,97%.

Na wzrost ten wpłynęły głównie wzrost cen produktów spożywczych i wzrost świadczeń przy komornem.

ROZPORZĄDZENIE O ULGACH CELNYCH.

W Dzienniku Ustaw Nr. 59 ogłoszone zostało rozporządzenie z dnia 11 lipca 1924 r. o ulgach celnych. Nowe rozporządzenie jest dostosowane do nowej taryfy celnej i różni się znacznie w układzie i treści od poprzedniego rozporządzenia. Układ jest więcej przejrzysty, zmiany co do treści wynikły z konieczności dostosowania ulg celnych do stawek nowej taryfy celnej, lub też podyktowane zostały względami fiskalnymi lub gospodarczemi.

Wysokość ulg celnych również została zmieniona. Grupa towarów, opłacająca 2% cła normalnego, została skreślona, a towary w niej zawarte przeniesione zostały do innych grup ulgowych. Grupa 75-procentowa została znacznie uszczuplona i zmieniona na 80-procentową.

Rozporządzenie o ulgach celnych wygasa z dniem 15 października. Przed tym terminem poddane zostanie rewizji na posiedzeniu Komitetu Celnego, projektowanem na dzień 23 września r. b., wobec czego wytwórci, materialnie zainteresowane w zmianach, proszone są o zgłaszanie swych wniosków umotywowanych pod adresem P. Zw. P. M. przed 12 b. m.

Przepisy wykonawcze, dotyczące uzyskania zaświadczeń, uprawniających do otrzymania ulgi celnej, ogłoszone zostały w „Monitorze Polskim” Nr. 180.

ZE SP. AKC. „ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI”.

Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi Sp. Akc. (Chmielna № 2, tel. 211-15), w bieżącym roku operacyjnym uruchomili dział sprzedaży obrabiarek do metali i drzewa. W rozwinięciu tego działu we własnej hali wystawowej przy ul. Nowy Świat № 50, otworzony został skład konsygnacyjny obrabiarek i narzędzi warsztatowych.

Do chwili obecnej reprezentację swoich wyrobów w tym dziale powierzyli Spółce: Tow. Akc. „Fitzner i Gamper”, Tow. Akc. „Rohn, Zieliński i S-ka”, Tow. Akc. „Perkun”, Sp. Akc. „Kraj”, fabryka „L. Warwasiński, J. Wojakowski”, fabryka maszyn „Wł. Stefański”, oraz „Stow. Mechaników Polskich z Ameryki”, Sp. Akc. „Poręba” i fabr. maszyn „J. Zimnoch”.

Dalsze zgłoszenia wytwórci krajowych są przyjmowane, gdyż dążeniem Sp. Akc. Zjedn. Polscy Przem. Metal. jest zgrupowanie obrabiarek okazowych wszystkich wytwórców polskich, celem ułatwienia sprzedaży i umożliwienia szerokiej klienteli nabywania maszyn w kraju, częstokroć po wyższych cenach sprowadzanych z zagranicy, w wyniku nieznanomości własnego rynku.

Da to niewątpliwie możność uniknięcia w wielu wypadkach zbyt kosztownego pośrednictwa, gdyż sprzedaż skuteczniejsza jest po cenach fabrycznych wprost ze składu lub bezpośrednio z fabryk. Niezależnie od tego Spółka sprowadza maszyny, niebudowane w kraju z zagranicy na zlecenie klientów.

Zwracając uwagę Przemysłowców na nowy ten etap w rozwoju Spółki Akc. „Zjedn. Polscy Przem. Metal“, mamy nadzieję, że zainteresowani nie ominą okazji zapytywania Spółki przy zakupie maszyn, ewent. przy przetargach, powołując ją do konkurencji.

TARGI GDAŃSKIE.

Zarząd II Gdańskich Targów Międzynarodowych donosi nam, że w ostatnich dniach napłynęło tak bardzo wiele zgłoszeń, że podział stoisk był bardzo trudny. Po przeprowadzonej segregacji rozsyła się zawiadomienia o przyznanych miejscach do wystawców. Specjalne życzenia zostały w każdym poszczególnym wypadku o ile było tylko możliwym, uwzględnione. Jakkolwiek Zarządowi Targów udało się uzyskać jeszcze dodatkowe pomieszczenie, należy się jednak spodziewać, że w najbliższych dniach możliwość ulokowania będzie wyczerpana. Specjalne miejsca zarezerwowane zostały nie tylko dla zbiorowej wystawy hiszpańskiej lecz i francuskiej oraz i austriackiej. Co po tych dwóch ostatnich wystaw toczą się jeszcze zawsze układy, które są prawie już na ukończeniu.

Zarząd Targów postanowił wydać karty stałe, upoważniające do zwiedzenia Targów przez cały czas w cenie 5 guldenów gdańskich i po 2 guldeny dla jednorazowego zwiedzenia. Karty stałe wydane zostaną w formie zeszytiku, który oprócz tego zawierać będzie cenny materiał informacyjny dla zwiedzających Targi, jak spis konsulatów w Gdańsku, połączenie koleją, statkiem i samolotem, spis urzędów gdańskich i t. d. Osobnej odznaki targowej, jak podczas pierwszych Targów Gdańskich wydawać się nie będzie.

Otwarcie Targów Gdańskich nastąpi w czwartek dnia 2 października przed południem, przed głównym gmachem targowym „Danzig“ w formie poważnego aktu z udziałem gdańskich władz, korpusu konsularnego przedstawicieli zrzeszeń gospodarczych i t. d. W pierwszym dniu otwarcia Targów Zarząd Targów urządzi raut w restauracji „Artushof.“

Z KONSULATU RZECZP. POLSK. W GALACU.

Konsulat Rzeczp. Polsk. w Galacu (Rumunja), zawiadamia, że w jego lokalu istnieje stała wystawa wzorów przemysłu polskiego, obejmująca dotąd 180 fabryk. Konsulat przyjmuje chętnie dalsze zgłoszenia i pośredniczy w nawiązaniu stosunków handlowych z izbami handlowymi na Bałkanach, w Turcji, Palestynie, Syrii i Egipcie oraz udziela wszelkich informacji, dotyczących nietylko wystawionych okazów, lecz wogóle całego przemysłu polskiego.

Zainteresowani winni zgłaszać się wprost do Konsulatu Rzeczp. Polskiej w Galacu, powołując się na numer korespondencji 2792/22/11.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 4/IX 1924 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:

Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu	Zł. gr.
drzewnym	165.—
Surówka odlewnicza „Staporków“ № I	170.—
Witkowska № I	164.—
Złom żeliwny (fragment lany)	110.—
Żelazo handlowe krajowe	222.—
Bednarka gorąco walcowana	256.—
Bednarka zimno walcowana	445.—
Walcówka (druć okrągły od 5 1/2 do 13 mm., kwadratowy od 5 1/4 do 8 mm.)	274.—
Blacha (cena zasadnicza)	282.—
Koks karwiński	48,35
górnosłaski twardy	39.—
miękki	37,60
Węgiel kowalski myty cieszyński	36,65
dąbrowski gruby	23,—
górnosłaski gruby	28,60
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 15)	60.—
kopulakowa	65.—
Glina ogniotrwała mielona	25.—
Zaprawa szamotowa	32,50
Grafit podwójnie szlamowany	132.—
Kamień wapienny	4.—

b) za 100 kg. loco skład Warszawa:

Pokost chemicznie czysty gwarantowany	205.—
Olej wrzecionowy 2 — 5/20 ^o	26,87
5 — 9/20 ^o	27,97
maszynowy 2 — 3/50 ^o	28,52
3 — 3,5/50 ^o	32,37
4 — 4,5/50 ^o	35,67
5 — 5,6/50 ^o	41,94
6 — 6,5/50 ^o	46,40
Olej cylindrowy do pary przegrzanej ponad 10 atm.	61,41
„ „ nasyczonej	44,47
Smar Tovotte'a	58,27
Benzyna 721/730	61,29
741/750	51,58
ponad 775/785	41,78

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej

(w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.).

Data	28/8	29/8	1/9	2/9	3/9
Średni kurs waluty	23,30	23,30	23,28 1/3	23,33 1/2	23,30
Aluminium	—	2865	—	2868	—
Antymon	1031	1019	—	1021	—
Cyna standard	5827	5823	5913	6004	5930
Cynk hutniczy	750	753	688	763	762
Miedź elektrolityczna	1547	1547	1568	1566	1570
standard	1444	1444	1462	1451	1464
Ółów miękki hutniczy	753	752	761	763	696
Rtęć	—	8909	8904	10293	—
Nikiel	—	3438	—	3442	—

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 100 kg. franco wagon Warszawa:

711×1 422×0,5 mm.	75 zł. — gr.
711×1 422×0,525 mm.	74 —
711×1 422×0,55 mm.	73 —
1 000×2 000×0,5 mm.	77 —
1 000×2 000×0,55 mm.	75 —

Ceny te rozumieją się za 100 kg.

Cena odlewów żelaznych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żelaznych surowych dla Warszawy, aż do odwołania, wynosi od 0,45 do 0,52 złp. za 1 kg. loco fabryka.

Cena odlewów z metali półszlachetnych.

Podług notowań Koła Odlewni metali półszlachetnych od dnia 15 stycznia obowiązują aż do odwołania następujące ceny na:
armaturę mosiężną . . . . . 2 zł. 75 gr.

armaturę brązową . . . . . 3 zł. 35 gr.
fosforbrązową . . . . . 3 " 65 "
odlew mosiężny galanteryjny . 4 " 00 "
Ceny te rozumieją się za 1 kg.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.
REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

Tow. Akc. J. JOHN w Łodzi

WYRABIA JAKO SPECJALNOŚĆ:

Transmisje i części transmisyjne; **Koła** zębate; **Naprzęzacz** pasów i t. p. Konstrukcja lekka i solidna; wykonanie wzorowe; minimalne zużycie siły i smarów. Dostawa normalnych części z zapasu.

Tokarki szybkoznające, konstrukcji nowoczesnej wykonane najdokładniej, o wysokości kłów 150, 230 i 300 mm i długości toku do 3 metrów. Łby rewolwerowe, lunety, uchwyty samocentrujące. **Imadła** równoległe o szerokości szczęk 100 mm.

Wiertarki słupowe 32 i 40 mm.

Kalandry wszelkiego rodzaju dla przemysłu włókienniczego i papierniczego jak: rolkowe, frykcyjne, wodne, matowe, **finiszowe** prasy nieckowe (Muldenpressen). Wykonanie pierwszorzędne, w niczem nieustępujące najdroższemu zagranicznemu kalandrom. Około 200 kalandrów w ruchu. **Reparacja** walców, obtaczanie, szlifowanie i obijanie bawelną, jutą lub papierem.

Kotły żeliwne oryg. Strebel'a do ogrzewań centralnych.

Ruszty ekonomiczne podług własnego systemu i **odlewy** według nadesłanych modeli lub rysunków.

Własne biura sprzedaży:

WARSZAWA	LWÓW	KRAKÓW	POZNAŃ	LUBLIN	GDĄŃSK
Jerozolimska 51	Zybkiewicza 39	Basztowa 24	Wały Z. Augusta 2	Krak.-Przedm. 58	Schüsseldamm 62

Źródła zakupu:

Aparaty cukrownicze:
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper“ w Sosnowcu.

Armatura na parę i wodę:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Dźwigniki—Łańcuchy:
Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.

Garbarskie maszyny:
B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gwoździarki i ciągniki:
B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła ślusarskie kute:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:
Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

Konstrukcje żelazne:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne, schody, ciepłarnie:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Kotły parowe:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:
Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Liny stalowe—Drut stalowy:
Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:
Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy
Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła“, Chłodna 5, tel. 47-78.

Łańcuchy „Galla“:
Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:
Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Maszyny ceglarskie:
B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Odlewnie żelaza:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Odlewnie żelaza i metali:
B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Okna żelazne:
Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:
B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczkarki cierne, mimośrodowe i balansowe:
B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pędnie:
Krawczyk i S-ka w Zawierciu.
* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pompy:
Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Ruszty do palenisk ruchoomych i stałych:
St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Sikawki i narzędzia ogniowe:
Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Suwnice (krany) mostowe, przesuwnice, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:
Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Sruby, nakrętki, nity:
Bartelmuss i Suchy, Bielsko (Śląsk).

Turbiny wodne syst. Francis'a o wysokim współczynniku pożytecznego działania. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:
S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce młyńskie utwardzone:
St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Wiertarnie kolumnowe szybkoznające:
Najnowsze typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.